

VAMMAISPALVELUJEN KÄSIKIRJA

Pieksämäen kaupungin perusturvalautakunta
2020

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO.....	3
2. VAMMAISPALVELUIDEN ORGANISAATIO.....	4
3. VAMMAISPALVELUJA OHJAAVAT LAIT JA ASETUKSET.....	4
4. VAIKEAVAMMAISEN / VAMMAISEN MÄÄRITTELYÄ.....	5
5. KEHITYSVAMMAISEN MÄÄRITTELY.....	5
6. VAMMAISPALVELULAIN MUKAISET PALVELUT.....	6
6.1 Kunnan erityisen järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvat palvelut ja taloudelliset tukitoimet (subjektiiviset oikeudet).....	6
6.1.1. Vammaispalvelulain mukainen kuljetuspalvelu.....	6
6.1.2. Vaikeavammaisten asunnon muutostyöt ja asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet.....	7
6.1.3. Henkilökohtainen apu.....	8
6.1.4. Palveluasuminen.....	10
6.2. Vaikeavammaisten määrärahasidonnaiset palvelut ja tukitoimet (ei-subjektiiviset).....	12
6.2.1. Päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet.....	12
6.2.2. Ylimääräiset vaatekustannukset.....	14
6.2.3. Erityisravinto.....	14
6.2.4. Kuntoutusohjaus ja sopeutumisvalmennus.....	14
7. KEHITYSVAMMAISTEN ERITYISHUOLTOLAIN MUKAISET PALVELUT.....	15
7.1. Vaalijalan Etelä-Savon kehitysvammapoliklinikan palvelut.....	16
7.2. Tuettuasuminen, palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen.....	16
7.4. Kehitysvammaisten päivä- ja työtoiminta.....	17
7.5. Koululaisten iltapäivätoiminta sekä loma-ajanhoito.....	18
7.6. Laitoshoidto.....	18
9. ASIAKASPROSESSI.....	20
9.1. Palvelutarpeen arviointi.....	22
9.2. Palvelusuunnitelma.....	22
9.3. Päätöksen teko.....	23
9.4. Palvelujen vaikutusten arviointi.....	24

1. JOHDANTO

Vammaispalveluilla tarkoitetaan vammais- ja kehitysvammaispalveluiden palveluita. Vammaispalvelujen käsikirja on laadittu auttamaan päätöksenteon linjaamisessa ja turvaamaan yhdenmukainen päätöksenteko Pieksämäen kaupungissa. Käsikirjan ohjeita käytäntöön sovellettaessa ja palveluja myönnettäessä selvitetään aina asiakkaan tarve yksilöllisesti.

Käsikirjan laadinnassa on käytetty soveltuvin osin Etelä-Savon sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen, Essoten vuoden 2019 Vanhus- ja vammaispalvelujen käsikirjaa.

Vammaispalveluja haetaan pääsääntöisesti kirjallisella hakemuksella. Hakemuslomakkeet ja sähköinen hakeminen omapalvelun kautta löytyy osoitteesta:

<https://www.pieksamaki.fi/terveys-ja-hyvinvointi/vammaispalvelut/>

Hakemuslomake palautetaan vammaispalveluun osoitteeseen:

Pieksämäen kaupunki

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus

Vammaispalvelut

PL 101

76101 Pieksämäki

Pieksämäen kaupungin perusturvalautakunta vahvistaa etuuksien ja palveluiden myöntämisen kriteerit sekä maksut.

Pieksämäen perusturvassa on tavoitteena, että asiakas saa tarpeenmukaiset palvelut oikea-aikaisesti. Palvelujen myöntämistä ohjaa lakien ja asetusten määrittelemät palvelukohtaiset myöntämisperusteet. Sosiaalihoitolain mukaiset palvelut ovat ensisijaisia. Vammaispalvelulain mukaisia palveluja ja tukitoimia järjestetään, jos vammaisen henkilö ei saa riittäviä ja hänelle sopivia palveluja tai tukitoimia muun lain nojalla. Kehitysvammaisille henkilöille erityishoitolaki turvaa ne palvelut, joita he eivät voi saada muun lain nojalla.

Vammaispalvelun käsikirjaa päivitetään ja arvioidaan säännöllisesti osana vuosittaista toiminnansuunnittelua ja arviointia.

Käsikirja on tarkoitettu palvelun hakijalle, hänen läheiselleen, perusturvapalvelujen työntekijöille sekä palvelujen tuottajille.

2. VAMMAISPALVELUIDEN ORGANISAATIO

Pieksämäen kaupungissa vammais- ja kehitysvamma palvelut kuuluvat perusturvapalvelujen perhepalveluihin. Vammaispalvelun ja kehitysvammahuollon tehtäviä tekevät sosiaalityöntekijät ja sosiaaliohjaajat.

3. VAMMAISPALVELUJA OHJAAVAT LAIT JA ASETUKSET

Vammaispalveluita ohjaavat seuraavat lait, säädökset, ohjelmat ja suositukset:

- Sosiaalihuoltolaki
- Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista
- Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista
- Laki kehitysvammaisten erityishuollosta
- Laki yksityisistä sosiaalipalveluista
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista
- Suomen perustuslaki
- Hallintolaki
- Yhdenvertaisuuslaki
- Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen valvontaohjelma
- Valtioneuvoston periaatepäätös kehitysvammaisten henkilöiden yksilöllisen asumisen ja palveluiden turvaamisesta (2010)
- Kuntainfot, menettelytapaohjeet STM
- K:n yleissopimus

4. VAIKEAVAMMAISEN / VAMMAISEN MÄÄRITTELYÄ

Vaikeavammaisena henkilönä pidetään vammaispalvelulain 2§:n mukaisesti sellaista henkilöä, jolla on vamman tai sairauden johdosta pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämäntoiminnoista. Kyseessä tulee olla vammasta tai sairaudesta aiheutuva pysyvä toimintakyvyn muutos tai toimintakyvyn etenevä heikkeneminen. Vammaispalvelulain mukaisia palveluja ja tukitoimia ei pääsääntöisesti myönnetä kuntoutumisvaiheessa olevalle henkilölle.

Vaikeavammaisena pidettävän henkilön avuntarve ei johdu pääasiassa ikääntymiseen liittyvistä sairauksista ja/tai vastaavasta toimintakyvyn heikkenemisestä esim. muistisairaudet.

Vaikeavammaisuuden ja vammaisuuden määrittely ei perustu yksin lääkärin tai terveydenhuoltohenkilöstön arvioon. Diagnoosit eivät anna automaattisesti oikeutta vammaispalvelulain mukaisiin palveluihin, vaan kyse on vamman tai sairauden aiheuttamien toimintarajoitteiden arvioimisesta.

Vammaisuus voi johtua sekä fyysisestä että psyykkisestä vammasta ja se arvioidaan jokaisen palvelun osalta erikseen. Vammaisuutta arvioitaessa huomioidaan hakijan ja hänen läheistensä sekä sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten käsitys hakijan vammaisuudesta ja palvelujen tarpeesta. Sosiaalihuollon viranomaisen arvioinnissa otetaan huomioon mm. hakijan kyky suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista, fyysinen toimintaympäristö, perhetilanne ja muut yksilöllisistä tekijät.

Vammaisuutta arvioitaessa ei henkilön iällä sinällään ole merkitystä, mutta pelkästään ikääntymisestä johtuva toimintakyvyn aleneminen ei oikeuta automaattisesti vammaispalvelulain mukaisiin palveluihin ja tukitoimiin.

5. KEHITYSVAMMAISEN MÄÄRITTELY

Kehitysvammaisena henkilönä pidetään kehitysvammaisten erityishuollon 1§:n mukaisesti sellaista henkilöä, jonka kehitys tai henkinen toiminta on estynyt tai häiriintynyt synnynnäisen tai kehitysiässä saadun sairauden, vian tai vamman vuoksi ja joka ei voi saada tarvitsemiaan palveluja muun lain nojalla.

6. VAMMAISPALVELULAIN MUKAISET PALVELUT

6.1 KUNNAN ERITYISEN JÄRJESTÄMISVELVOLLISUUDEN PIIRIIN KUULUVAT PALVELUT JA TALOUDELLISET TUKITOIMET (SUBJEKTIIVISET OIKEUDET)

6.1.1. VAMMAISPALVELULAIN MUKAINEN KULJETUSPALVELU

Vaikeavammaisena pidetään henkilöä, jolla on erityisiä vaikeuksia liikkumisessa ja joka ei vammansa tai sairautensa vuoksi voi käyttää julkisia joukkoliikennevälineitä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia. Vammasta aiheutuvan haitan tulee kestää vähintään yhden vuoden.

Kuljetuspalveluihin kuuluu vammaisen henkilön työssä käyminen, opiskelu, asioiminen ja yhteiskunnallinen osallistuminen, virkistykseen, harrastukseen tai muun sellaisen syyn vuoksi tarpeelliset jokapäiväiseen elämään kuuluvat matkat. (VpL 4 § 1 mom.) Mikäli vaikeavammaisen henkilö tarvitsee saattajaa avukseen käyttäessään kuljetuspalvelua, on saattajan mukana olo maksuton.

Erityisiä vaikeuksia kuljetuspalvelun myöntämiselle eivät ole yksinäisyys, haja-asutusalueella asuminen tai joukkoliikenteen puuttuminen asuinalueelta. Normaalisti ikääntymisestä johtuva liikuntakyvyn aleneminen ei ole peruste vammaispalvelulain mukaisen kuljetuspalvelun myöntämiselle. Ikääntymisestä aiheutuvien toimintarajoitusten perusteella voidaan myöntää sosiaalihuoltolain mukaista kuljetuspalvelua.

Kuljetuspalveluita ei järjestetä henkilölle, joka saa näitä palveluja muun palvelun nojalla.

Pääsääntöisesti pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevien henkilöiden tulee saada tarvitsemansa kuljetuspalvelut ensisijaisesti sosiaalihuoltolain liikkumista tukevan palvelun mukaisesti. Mikäli laitoksessa olevalle henkilölle sosiaalihuoltolain mukaiset liikkumista tukevat palvelut eivät ole sopivia tai riittäviä, tarpeen mukaiset kuljetukset voidaan järjestää VpL:n nojalla. Hakemuksessa tulee selvittää yksilöidysti kuljetuspalvelujen tarve, esim. kotilomat.

Korkein hallinto-oikeus on erään asiakkaan valituksen johdosta todennut, että kunnalla ei ole lakisääteistä velvollisuutta järjestää kuljetuspalvelua lomapaikkakunnalla.

Jos vaikeavammaisuus on pitkäaikaisessa laitoshoidossa, on kuljetuspalveluiden tarpeesta esitettävä erillinen selvitys. (Räty, 2017.)

Kuljetuspalvelumatkoja ei saa käyttää muun lain nojalla korvattaviin matkoihin, kuten lääkärissä käynti, sairaalamatka, lääkärin määräämä tutkimus tai hoito tai veteraanikuntoutusmatka.

Vammaispalvelulain mukaista kuljetuspalvelua voi käyttää kotikunnassa ja sen ympäristökunnissa. Kiertoajelu ilman asiointikohdetta ei ole kuljetuspalvelua, jota kunnan pitää järjestää.

Vammaispalvelulain mukaiset kuljetusmatkat tilataan matkojenyhdistelykeskuksesta (MYK) puhelinnumerosta 015 194 6000. Kuljetuspalvelumatka (meno- ja paluukyyti) on tilattava viimeistään 1,5h ennen suunniteltua lähtöaikaa. Kuljetuspalvelumatkat voi tilata myös sähköpostitse osoitteesta: myk@sansia.fi. Sähköpostin kautta tilaukset tulee tehdä edelliseen arkipäivään klo 14.00 mennessä.

6.1.2. VAIKEAVAMMAISTEN ASUNNON MUUTOSTYÖT JA ASUNTOON KUULUVAT VÄLINEET JA LAITTEET

Asunnon muutostöissä ja asuntoon kuuluvissa välineissä, koneissa ja laitteissa vaikeavammaisena henkilönä pidetään henkilöä, jolle liikkuminen tai muu omatoiminen suoriutuminen vakituksessa asunnossa tuottaa vamman tai sairauden vuoksi erityisiä vaikeuksia (VpA 13§). Vammasta aiheutuvan haitan tulee kestää pääsääntöisesti vähintään yhden vuoden.

Kunnalla/kuntayhtymällä ei kuitenkaan ole erityistä velvollisuutta kustannusten korvaamiseen, jos vaikeavammaisen henkilön riittävää huolenpitoa ei voida turvata avohuollon toimenpitein. Kunnan/kuntayhtymän on korvattava vaikeavammaiselle henkilölle asunnonmuutostöistä sekä asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden hankkimisesta hänelle aiheutuvat kohtuulliset kustannukset, jos hän vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee näitä toimenpiteitä suoriutuakseen tavanomaisista elämäntoiminnoista.

Ennen palvelupäätöksen tekemistä selvitetään kotikäynnillä asiakkaan vammasta tai sairaudesta aiheutuneen haitan pitkäaikaisuuden, pysyvyyden ja asunnon muutostyön välttämättömyys. Asiakkaan asumisviihtyvyyteen liittyvät asunnonmuutostyöt eivät kuulu vammaispalvelulain mukaan korvattavaksi.

Korvattavia asunnonmuutostöitä ovat henkilön vamman tai sairauden vuoksi suoritettavat välttämättömät rakennustyöt kuten ovien leventäminen, luiskien rakentaminen, peseytymistilan (ei saunan) ja wc:n muutostyöt, LVI-työt, sähkötyöt, kiinteiden kalusteiden ja rakennus- ja sisustusmateriaalien muuttaminen sekä vastaavat muut henkilön vakituksessa asunnossa suoritettavat rakennustyöt. Asunnon muutostyöksi katsotaan myös muutostöiden suunnittelu sekä esteiden poistaminen asunnon välittömästä lähiympäristöstä. Korvattavia asuntoon kuuluvia välineitä ja laitteita ovat esim. nostolaitteet, ympäristöhallintajärjestelmät, hälytyslaitteet tai vastaavat muut asuntoon kiinteästi asennettavat välineet ja laitteet.

Korvausta muutostöiden ja asuntoon kuuluvien välineiden, koneiden ja laitteiden suositellaan haettavaksi ennen muutostöiden aloittamista. Mikäli asiakkaalle muodostuu kustannuksia edellä mainituista palveluista, tulee niihin hakea vammaispalvelulain mukaista taloudellista tukea viimeistään puoli vuotta kustannusten syntymisestä.

Kunta korvaa asunnon muutostöistä aiheutuvat kohtuulliset kustannukset. Muutostyön suorittaja vastaa laatutasosta ja siitä, että muutostyöt toteutetaan hyviä rakennustapoja noudattaen. Mikäli asunnon muutostyön toteutus tapahtuu sellaisen henkilön toimesta, jolla ei ole alan ammatillista koulutusta tai yritystä, voidaan korvata asunnon muutostyöstä aiheutuvia kohtuullisia materiaalikuluja mutta ei työn osuutta.

6.1.3. HENKILÖKOHTAINEN APU

Vammaispalvelulain 1 §:n mukaan vammaispalvelulain tarkoituksena on edistää vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena jäsenenä sekä ehkäistä ja poistaa vammaisuuden aiheuttamia haittoja ja esteitä. Henkilökohtainen apu on välttämätöntä apua niissä tavanomaiseen elämään liittyvissä toimissa, jotka henkilö tekisi itse mutta ei niistä vammansa tai sairautensa vuoksi kokonaan tai osittain itse selviä. Henkilökohtainen apu edellyttää henkilön omaa kykyä määritellä, missä tehtävissä ja toimissa apua tarvitaan, miten ja missä tilanteissa sitä tulisi järjestää.

Henkilökohtaisen avun tarkoituksena on auttaa vaikeavammaista henkilöä toteuttamaan omia valintojaan niissä toiminnoissa, jotka laissa on erikseen säädetty. Tämä edellyttää vaikeavammaiselta henkilöltä voimavaroja määritellä tarvittavan

välttämättömän avun sisältö ja toteuttamistapa. Avun tarvitsijan tulee siis voida itse vaikuttaa siihen, missä asioissa ja miten häntä avustetaan. Avun määrittely ei voi perustua yksinomaan ulkopuolisen tahon, esimerkiksi omaisten tai viranomaisten tekemään määrittelyyn.

Henkilökohtaisen avun ulkopuolelle rajautuvat sellaiset avun tarpeet, jotka edellyttävät pääosin hoivaa, hoitoa ja valvontaa. Tällaista hoitoa, hoivaa ja valvontaa, jota laissa tarkoitetaan, on ainakin sellainen hoito ja huolenpito, jota annetaan pääasiassa lääketieteellisin perustein tai sellainen hoito ja huolenpito, jota on annatteissa henkilön vammaisuudesta tai sairaudesta riippumatta, esimerkiksi ns. perushoito.

Henkilökohtaista apua järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään henkilöä, joka tarvitsee pitkäaikaisen tai etenevän vamman tai sairauden johdosta välttämättä ja toistuvasti toisen henkilön apua suoriutuakseen päivittäisissä toimissa, työssä ja opiskelussa, harrastuksissa, yhteiskunnallisessa osallistumisessa tai sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämisessä, eikä avun tarve johdu pääasiassa ikääntymiseen liittyvistä sairauksista ja/tai vastaavasta toimintakyvyn heikkenemisestä esim. muistisairaudet. (VpL 8§3 mom.)

Henkilökohtaista apua on järjestettävä päivittäisiä toimia, työtä ja opiskelua varten siinä laajuudessa kuin vaikeavammaisen henkilö sitä välttämättä tarvitsee. Henkilökohtaista apua on järjestettävä harrastuksiin, yhteiskunnalliseen osallistumiseen ja sosiaalisten suhteiden ylläpitämiseen vähintään 30 tuntia kuukaudessa, jollei tätä pienempi tuntimäärä riitä turvaamaan vaikeavammaisen henkilön välttämätöntä avuntarvetta.

Henkilökohtainen apu kattaa tavanomaiseen elämään kuuluvan avustamisen Suomessa sekä tavanomaiseen elämään kuuluvat ulkomaille suuntautuvat lyhytkestoiset lomamatkat.

Henkilökohtaisen avustajan avunjärjestämiseen ei ole erityistä velvollisuutta, jos vaikeavammaisen riittävää huolenpitoa ei voida turvata avohuollon toimenpitein (VpL 8§ 2 mom.).

Henkilökohtainen apu on viimesijainen palvelu päivähoidon, koulun ja perhetyön palveluihin nähden. Henkilökohtaisen avun avulla ei voida tukea vanhempien jaksamista. Pääasiassa ikääntymiseen liittyvistä sairauksista ja toimintarajoitteista johtuva avun tarve ei oikeuta vammaispalvelulaissa tarkoitettuun henkilökohtaiseen

apuun. Ikäihmisille suunnatut palvelut ja tukitoimet järjestetään ensisijaisesti sosiaalihuoltolain perusteella.

Lapsen harrastustoiminnan tukeminen on ensisijaisesti lapsen huoltajien tehtävä.

Pieksämäellä henkilökohtainen apu toteutetaan kolmella erilaisella järjestämistavalla:

1. työnantajamallilla, jossa vaikeavammaisen henkilö toimii itse avustajansa työnantajana,
2. palvelusetelillä, jossa asiakas valitsee avun toteuttajan kaupungin hyväksymistä palveluntuottajista ja ostaa avustajapalvelun kunnan antamalla palvelusetelillä,
3. ostopalveluna, jossa henkilökohtaisen avun palvelu ostetaan, kaupungin hyväksymältä palveluntuottajalta.

Henkilökohtaisen avun palveluseteli

Palvelusetelin voi saada vaikeavammaisen henkilö, joka on oikeutettu henkilökohtaiseen apuun. Asiakkaan oikeus palveluseteliin sekä henkilökohtaisen avun määrä kartoitetaan palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä.

Vammaisten henkilökohtaisen avun palvelusetelin arvo on 25 €/tunti.

Myönnetystä henkilökohtaisen avun palvelusetelistä ei saa jäädä omavastuusuutta asiakkaan maksettavaksi.

Henkilökohtaisen avun palvelusetelin palveluntuottajat löytyvät osoitteesta www.parastapalvelua.fi

Lisätietoa palvelusetelistä ja palvelusetelin sääntökirja löytyy Pieksämäen kaupungin sivuilta: <https://www.pieksamaki.fi/terveys-ja-hyvinvointi/vammaispalvelut/>

6.1.4. PALVELUASUMINEN

Palveluasumista järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään henkilöä, joka vammansa tai sairautensa vuoksi tarvitsee toisen henkilön apua päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa jatkuvaluoteisesti, vuorokauden eri aikoina tai muutoin erityisen runsaasti. (VpA 11 §).

Palveluasumisella tuetaan vaikeavammaisen henkilön osallistumismahdollisuuksia ja oikeutta päättää omasta hoidostaan ja huolenpidostaan.

Palveluasumiseen kuuluu asunto, joka voi olla henkilön oma asunto tai muu tarpeen mukainen asumismuoto. Palveluasumiseen kuuluvat asumiseen liittyvät palvelut, jotka ovat välttämättömiä asiakkaan jokapäiväiselle suoriutumiselle. VpA 10§:n 2 mom. mukaan asumiseen liittyviä palveluja voivat olla avustaminen asumiseen liittyvissä toiminnoissa, kuten liikkumisessa, pukeutumisessa, henkilökohtaisessa hygieniassa ja ruokataloudessa sekä ne palvelut, jotka tarvitaan asiakkaan terveyden, kuntoutuksen ja viihtyvyyden edistämiseksi.

Palveluasuminen tarkoittaa itsenäistä asumista, riittäviä palveluja ja hyvää, tarvittaessa ympärivuorokautista asumisturvallisuutta turvapalvelun turvin.

Kunnalla/kuntayhtymällä on oikeus järjestää palveluasumiseen liittyviä palveluja esim. sosiaalihuoltolain mukaisina palveluina ja tukitoimina (kotipalvelut, asumispalvelut tai esim. henkilökohtaisen avustaja järjestelmän tai muun henkilökohtaisen avun avulla, omaishoidontuki, asunnonmuutostyöt, turvapalvelut). Mikäli asiakkaalle myönnetään palveluasuminen, ovat em. palvelut hänelle maksuttomia.

Palveluasumisen erityiskustannuksista voidaan periä vakuutusyhtiöltä korvaus silloin, kun vammaisen henkilö saa korvausta näihin muun lain nojalla lähinnä tapaturma- ja liikennevakuutuksen nojalla.

6.1.5. PÄIVÄTOIMINTA

Vammaispalvelulain mukaan päivätoimintaa järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään työkyvyttöntä henkilöä, jolla ei vamman tai sairauden aiheuttaman erittäin vaikean toimintarajoitteen vuoksi ole edellytyksiä osallistua sosiaalihuoltolaissa tarkoitettuun työtoimintaan ja jonka toimeentulo perustuu pääosin sairauden tai työkyvyttömyyden perusteella myönnettäviin etuuksiin. Kuljetuksista peritään omavastuuosuus ja ateriat ovat omakustanteisia.

6.2. VAIKEAVAMMAISTEN MÄÄRÄRAHASIDONNAISET PALVELUT JA TUKITOIMET (EI-SUBJEKTIIVISET)

6.2.1. PÄIVITTÄISISTÄ TOIMINNOISTA SUORIUTUMISESSA TARVITTAVAT VÄLINEET, KONEET JA LAITTEET

Päivittäisissä toiminnoissa tarvittavia koneita ja laitteita myönnetään harkinnanvaraisesti sellaiselle vaikeavammaiselle henkilölle, joka tarvitsee niitä vammansa tai sairautensa johdosta liikkumisessa, viestinnässä, henkilökohtaisessa suoriutumisessa kotona tai vapaa-ajan toiminnoissa.

Päivittäisissä tukitoimissa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet ovat määrärahasidonnainen, harkinnanvarainen taloudellinen tuki, joka kohdistuu muihin kuin lääkinnällisen kuntoutuksen kuuluviin apuvälineisiin. Avustusta voidaan myöntää esim. kodinkoneisiin, harrastusvälineisiin ja viestintävälineisiin.

Taloudellisia tukitoimia on haettava kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun kustannukset ovat syntyneet. Korvaus on puolet vammaiselle henkilölle aiheutuvista todellisista kohtuullisista hankintakustannuksista. Vakiomalliseen välineeseen, koneeseen tai laitteeseen tehdyt vamman tai sairauden vaatimat välttämättömät muutostyöt korvataan kuitenkin kokonaan.

Autoavustukset

Autoavustusta voidaan myöntää vaikeavammaisen henkilön jokapäiväiseen liikkumiseen tai kuljettamiseen. Edellytyksenä auton hankinnasta aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi vammaispalvelulain perusteella on, että vammasta tai sairaudesta aiheutuu liikkumisvälineen tarve päivittäisissä toiminnoissa ja että tämä tarve liikkumiseen on jatkuvaa, päivittäistä tai usein toistuvaa.

Avustus voidaan myöntää myös silloin, kun perheessä on vammaisen lapsi, joka ei vammansa tai apuvälinetarpeensa vuoksi pysty kulkemaan joukkoliikennevälineissä perheen mukana ja jonka säännöllistä kuljetustarvetta ei ole muutoin pystytty turvaamaan. Päätöstä tehtäessä selvitetään hakijan perheolosuhteet ja auton käyttötarpeet lapsen kuljetuksiin. Ensisijaisesti korvataan lapsen vamman tai sairauden johdosta tarpeelliset lisälaitteet. Vain

erityisistä syistä avustetaan vammaisen tai pitkäaikaissairaana lapsen perhettä auton hankinnassa.

Auton kohtuuhintaisuutta määriteltäessä otetaan huomioon vamman tai sairauden aiheuttama välttämätön tarve. Korvattavaksi vammaiselle henkilölle tulee enintään puolet henkilölle soveltuvan kohtuuhintaisen auton hankintahinnasta. Vamman vaatimat välttämättömät lisälaitteet (esim. pyörätuolinostin, ajohallintalaitteet, automaattivaihteisto) ja niihin liittyvät asennustyöt korvataan kokonaan. Auton vakiovarusteisiin kuuluvia lisälaitteita tai renkaita ei korvata erikseen. Käytetyssä autossa jo valmiina olevan automaattivaihteiston hintaa ei erikseen huomioida avustusta myönnettäessä. Korvausta laskettaessa otetaan huomioon tarkoitukseen soveltuvan ja kohtuullisen hintaisen auton hankintahinta, saatu autoveron palautus ja vanhan auton myynnistä saatu hyvitys. Jäljelle jäävästä osuudesta myönnetään hakijalle puolet vammaispalvelulain mukaisena korvauksena, kuitenkin enintään 3 000 euroa määrärahojen puitteissa.

Autoavustusta myönnettäessä otetaan huomioon aika edellisen autoavustuksen myöntämisestä. Vaikeavammaisen henkilön tulee pystyä näyttämään edellytykset ja perusteet hakemuksessaan auton vaihtoon. Hakemukseen tulee liittää kuntotarkastuslausunto. Kuntotarkastuksia tekevät katsastusasemat. Vammaisen henkilön on myös mahdollista hakea korvausta käytettyyn autoon, jos auto on hyväkuntoinen (kuntotarkastettu) ja siihen voi asentaa ajon kannalta henkilön tarvitsemat lisälaitteet.

Autoavustusta haetaan kirjallisesti vammaispalveluhakemuslomakkeella.

Autoavustushakemuksen liitteenä tulee olla lääkärinlausunto, kopio ajokortista, kirjallinen autoliikkeen kustannusarvio ostettavaksi suunnitellusta autosta sisältäen erittelyn auton varustetasosta, toiminta- tai fysioterapeutin lausunto lisälaitteiden tarpeesta, kustannusarvio vamman tai sairauden vuoksi välttämättömistä lisälaitteista ja arvio muutostöistä aiheutuvista kustannuksista, autoliikkeen kirjallinen arvio vaihtoautosta saatavasta hyvityksestä, päätös autoveron palautuksesta, jos sitä on haettu sekä käytetyn auton kuntoarvio.

Kaupunki voi kohdentaa määrärahojaan silloin, kun kysymys on määrärahasidonnaisesta tukitoimesta tai palvelusta. Autoavustusmäärärahoja

kohdennetaan pääsääntöisesti työssäkäyviin ja opiskelijoihin sekä kaikkein heikoimmassa asemassa oleville henkilöille.

6.2.2. YLIMÄÄRÄISET VAATEKUSTANNUKSET

Vammaiselle henkilölle voidaan korvata määrärahojen puitteissa ylimääräisiä vaatetuskustannuksia, jotka johtuvat vamman tai sairauden aiheuttamasta vaatteiden tavanomaista huomattavasti suuremmasta kulumisesta tai siitä, että henkilö ei vammansa vuoksi voi käyttää valmiina ostettavia vaatteita tai jalkineita. Vammaispalvelulain nojalla kunta on velvollinen korvaamaan vain tavanomaisen vaatetuksen ja erityisvaatetuksen välisen erotuksen. Vammaisen henkilö antaa kirjallisen selvityksen vaateavustuksen tarpeesta. Ylimääräiset vaatetuskustannukset korvataan tositteita vastaan jälkikäteen tai kunta voi antaa maksusitoumuksen vaatetuksen hankintaa varten.

6.2.3. ERITYISRAVINTO

Vammaiselle henkilölle voidaan korvata ylimääräiset kustannukset, jotka aiheutuvat erityisravinnosta tai erityisravintovalmisteista, joita henkilö joutuu käyttämään pitkäaikaisesti ja säännöllisesti vamman tai sairauden vuoksi.

Ylimääräisinä erityisravintokustannuksina korvataan tavanomaisen ruoan ja erityisravinnon kustannusten välinen erotus. Hakijan on esitettävä lääkärintodistus, josta käy ilmi erityisravinnon tarve. Pelkkä lääkärin tai muun ammattihenkilön suositus ei ole riittävä. Ennen erityisravintokustannusten korvaamista selvitetään mahdolliset ensisijaiset tukimuodot.

Erityisravintokustannuksiin voidaan saada korvausta Kelan vammaistukien eläkettä saavan hoitotuen ja sairausvakuutuksen perusteella.

6.2.4. KUNTOUTUSOHJAUS JA SOPEUTUMISVALMENNUS

Kuntoutusohjauksen tarkoituksena on vammaisen henkilön sosiaalisen toimintakyvyn ja kuntoutusedellytysten parantaminen. Kuntoutusohjaukseen kuuluu vammaisen henkilön ja

hänen lähiyhteisönsä ohjaaminen sekä vammaisen henkilön toimintamahdollisuuksien lisäämiseen liittyvistä erityistarpeista tiedottaminen.

Sopeutumisvalmennukseen kuuluu neuvonta, ohjaus ja valmennus vammaisen henkilön ja hänen lähiyhteisönsä sosiaalisen toimintakyvyn edistämiseksi. Sopeutumisvalmennus kuuluu ensisijaisesti terveydenhuollon ja Kelan tuottamiin palveluihin. Opetusta myönnetään yksilöllisen harkinnan perusteella. Vammaispalveluissa sopeutumisvalmennuksen yksilö- tai perhekohtaisia muotoja voivat olla mm. kommunikaation edistämistä koskeva opetus. Hakemuksen liitteeksi tarvitaan puheterapeutin lausunto. Sopeutumisvalmennuksena ei tueta loma- ja virkistystoimintaa.

7. KEHITYSVAMMAISTEN ERITYISHUOLTOLAIN MUKAISET PALVELUT

Kehitysvammaisten erityishuolto

Erityishuollon tarkoituksena on edistää kehitysvammaisen suoriutumista päivittäisistä toiminnoista, toimeentulosta ja sopeutumisesta yhteiskuntaan sekä turvata hänen tarvitsemansa hoito ja huolenpito. Laki kehitysvammaisten erityishuollosta (1§).

Erityishuoltoon on oikeutettu kehitysvammainen henkilö, jonka kehitys tai henkinen toiminta on estynyt tai häiriintynyt synnynnäisen tai kehitysiässä saadun sairauden, vian tai vamman vuoksi ja joka ei voi saada tarvitsemiaan palveluja muunlain nojalla.

Erityishuoltoon kuuluvia palveluita ovat, sen mukaan kuin asetuksella tai lain nojalla muutoin säädetään tai määrätään; tutkimus, joka käsittää erityishuollon yksilöllisen suunnittelun ja toteuttamisen edellyttämät lääketieteelliset, psykologiset ja sosiaaliset selvitykset sekä soveltuvuuskokeet; erityishuollon edellyttämä terveydenhuolto, ohjaus, kuntoutus ja toiminnallinen valmennus, työtoiminnan ja asumisen järjestäminen sekä muu vastaava yhteiskuntaan sopeutumista edistävä toiminta, henkilökohtaisten apuneuvojen ja apuvälineiden järjestäminen, yksilöllinen hoito ja muu huolenpito, kehitysvammaisen läheisten ohjaus ja neuvonta, tiedotustoiminta, kehityshäiriöiden ehkäisy sekä muu vastaava erityishuollon toteuttamiseksi tarpeellinen toiminta.

Kehitysvammaisten erityishuolto-ohjelma (EHO)

Kehitysvammalain mukaan jokaista erityishuollon tarpeessa olevaa henkilöä varten tulee laatia ja hyväksyä yksilöllinen erityishuolto-ohjelma (EHO), joka määrittelee henkilön tarvitsemat erityishuollon palvelut. Pieksämäen alueella erityishuolto-ohjelmat tekee Vaalijalan kuntayhtymä.

Ohjelmaan kirjataan kaikki erityishuollon toteuttamiseksi tarvittavat palvelut, jotka järjestetään kehitysvammalain nojalla. Erityishuolto-ohjelma on laadittava mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä asianomaisen henkilön itsensä tai edunvalvojan tai huoltajansa sekä osiaalilautakunnan kanssa (Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 34 §). Ohjelma on tarkistettava tarvittaessa tai viimeistään päätökseen merkittynä ajankohta

7.1. VAALIJALAN ETELÄ-SAVON KEHITYSVAMMAPOLIKLINIKAN PALVELUT

Vaalijalan Etelä-Savon kehitysvammapoliklinikka tarjoaa kaikenikäisille kehitysvammaisille ja heidän perheilleen neuvontaa, ohjausta ja asiantuntemusta kehitysvammaisuuteen liittyvissä asioissa. Palveluihin kuuluvat erityistutkimukset, kuntoutuksen suunnittelu ja hoidon järjestäminen yhdessä Pieksämäen kehitysvammapalveluista vastaavien työntekijöiden kanssa.

Kehitysvammapoliklinikan toiminta on moniammatillista.

7.2. TUETTUASUMINEN, PALVELUASUMINEN JA TEHOSTETTU PALVELUASUMINEN

Tukiasumisessa henkilö asuu omassa kodissaan ja saa yksilöllistä apua tarpeensa mukaan. Tuetulla asumisella mahdollistetaan vammaisen henkilön itsenäinen toiminta. Asukas kykenee huolehtimaan itsenäisesti mm. asumisesta, ruokailusta ja päivittäisistä toiminnoista, mutta saattaa tarvita ohjausta/tukea mm. kauppastostoksissa, asioinnissa ja raha-asoiden hoitamisessa sekä kodinhoidossa. Pieksämäellä tukiasuminen järjestyy Savon vammaissäätiön tukiasunnoissa.

Palveluasumisella tarkoitetaan asumisyksiköjä, joissa tarjotaan asukkaille päivittäin tukea, henkilökunta on paikalla aamusta iltaan ja myös viikonloppuisin. Pieksämäellä ohjattua asumista on Pihlajarinteen ja Rahkapuiston palvelukodeissa.

Tehostettu palveluasuminen sisältää henkilökunnan tuen ja ohjauksen kaikkina vuorokauden aikoina. Asukkaat ovat usein monissa päivittäisissä toiminnoissa osittain tai täysin riippuvaisia henkilökunnan avusta. Asukkaiden yksilölliset tarpeet liittyvät pääasiallisesti perushoitoon ja kuntoutukseen. Autettua asumista järjestää Esperin hoitokoti Kotipesä sekä Lukkarin ja Marian palvelukodit.

Tilapäinen asumispalvelu on tarkoitettu tukemaan kehitysvammaisen kotona asumista. Tilapäinen asumispalvelu voidaan myöntää palvelutarpeen mukaisesti harkinnanvaraisesti. Lukkarin palvelukodilla on 1 asunto tilapäistä asumista varten.

Palveluasumisen ja tehostetun asumisen asumispalvelut järjestetään Pieksämäellä pääosin ostopalveluna.

7.3. PERHEHOITO

Perhehoito on sosiaalipalvelu, jonka järjestämisestä kunnan on huolehdittava sosiaalihuoltolain 14 §:n mukaan. Perhehoito voi olla jatkuvaa tai lyhytaikaista perustuen yksilöllisiin asiakas-tai hoito- ja palvelusuunnitelmiin. Perhehoitoa järjestetään toimeksiantosopimuksella, joka on perhehoitajan ja sijoittavan kunnan/kuntayhtymän välinen sopimus tai ostopalveluna Vaalijalan kuntayhtymältä tai ostopalveluna muulta yksityiseltä palveluntuottajalta.

Jatkuva pitkäaikainen perhehoito on toistaiseksi voimassa olevaa perhehoitoa. Se tarjoaa hoivan, huolenpidon ja asumisen heille, jotka eivät enää kohtuullisten tukitoimien avulla selviydy omassa kodissa.

Lyhytaikainen perhehoito on määräaikaista ja se voi olla myös äkilliseen tarpeeseen perustuvaa hoitoa, kestoltaan enintään 14vrk/kk. Lyhytaikaista perhehoitoa järjestetään pääasiassa lapsiperheille perheen jaksamisen tueksi ja omaishoidon vapaiden järjestämiseksi.

7.4. KEHITYSVAMMAISTEN PÄIVÄ- JA TYÖTOIMINTA

Kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain ja asetuksen mukaan kehitysvammaiselle henkilölle järjestetään osana erityishuoltona päivä- ja työtoimintaa, jonka tarkoituksena on edistää kehitysvammaisten henkilöiden yhteiskunnallista

sopeutumista ja tarjota mielekästä tekemistä ja toimintaa. Lisäksi tarjolla olevia vaihtoehtoja ovat avotyötoiminta, tuettu työ ja avoimet työmarkkinat.

Avotyötoiminnalla tarkoitetaan työtä tavallisella työpaikalla ja siitä maksetaan työosuusrahaa. Työtoimintaa järjestetään avotyötoimintana kaupungin omissa työpisteissä, erilaisissa yrityksissä sekä ostopalveluna Vaalijalan kuntayhtymältä. Työtoimintaa järjestetään Savosetillä sekä Linnan Cafeessa sekä ostopalveluna Savon vammaisasuntosäätiön Rahkapuiston toimintakeskukselta.

Pieksämäen alueella päivätoimintaa järjestetään ostopalveluna Vaalijalan kuntayhtymältä sekä Savon vammaisasuntosäätiöltä.

7.5. KOULULAISTEN ILTAPÄIVÄTOIMINTA SEKÄ LOMA-AJANHOITO

Erityishuoltolain mukainen iltapäivätoiminta sekä koululomien aikainen hoito järjestetään asiakkaan yksilölliset tarpeet huomioiden. Iltapäivä- ja koululomien aikaiseen hoitoon liittyvä kuljetus järjestetään kehitysvammaisille lapsille erityishuoltona (maininta erityishuolto-ohjelmassa), mikä on asiakkaille maksutonta.

7.6. LAITOSHOITO

Kehitysvammaisten laitoshoidon tarkoitus on tarjota henkilölle, joka tarvitsee apua, hoitoa tai muuta huolenpitoa, ja jota ei voida järjestää hänen omassa kodissaan avohuollon tukitoimin. Laitoshoidon sisältää kaikki asiakkaan tarvitsemat palvelut. Kaikille laitoshoidon piirissä oleville asiakkaille laaditaan hoito-, palvelu- ja kuntoutussuunnitelma yhteistyössä asiakkaan lähiverkoston kanssa ja sitä tarkistetaan säännöllisin väliajoin. Asiakkaan palvelutarpeisiin pyritään vastaamaan ensisijaisesti avohuollon tukipalveluin. Laitoshoidon on viimesijainen vaihtoehto. Laitoshoidon on sekä pitkäaikaista, että tilapäistä. Tilapäisen laitoshoidon jaksot tukevat kehitysvammaisen henkilön kotona selviytymistä ja kuntoutumista sekä hoitavan omaisen jaksamista. Vaalijalan kuntayhtymä vastaa alueen laitoshoidon järjestämisestä. (Laitoshoidon maksut määräytyvät asiakasmaksulain mukaan).

Valtioneuvoston periaatepäätöksen (21.1.2010) mukaisesti laitoshoidon vähennetään ja tavoitteena on saada kaikki pitkäaikaisasiakkaat pois laitoshoidosta.

8. SOSIAALIHUOLTOLAIN MUKAINEN KULJETUSPALVELU

Sosiaalihuoltolain mukaisesta kuljetuspalvelusta säädetään sosiaalihuoltolaissa ja sosiaalihuoltoasetuksessa. Sosiaalihuoltolainmukainen kuljetuspalvelu on Pieksämäen kaupungin harkinnanvarainen ja määrärahasidonnainen etuus. Sosiaalihuoltolain mukainen kuljetuspalvelu on tarkoitettu asiakkaan omatoimisuuden tukemiseen ja asioiden hoitamiseen.

Sosiaalihuoltolain mukaisen kuljetuspalvelun myöntämisperusteet:

Esteetön ja toimiva julkinen joukkoliikenne mukaan lukien kutsu- ja palveluliikenne onensijainen tapa järjestää kaikille soveltuva liikkuminen.

Kuljetuspalvelu on palvelu, jota voidaan myöntää ylläpitämään asiakkaan itsenäistä selviytymistä ja tukemaan kotona asumista.

Palvelun myöntämisen perusteet ovat:

1. Myönnetään varattomalle tai vähävaraiselle henkilölle, jolla on ikääntymisestä, vammasta tai sairaudesta johtuvaa liikkumisen rajoittuneisuutta eikä henkilö pysty liikunta- tai toimintarajoitteen vuoksi käyttämään julkisia kulkuneuvoja. Hakemuksen liitteeksi tulee olla lääkärinlausunto, josta ilmenee liikkumisen vaikeudet. Sosiaalihuoltolain mukaista kuljetustukea ei myönnetä, jos samassa taloudessa on auto käytössä.
2. Sosiaalihuoltolain mukaista kuljetustukea ei myönnetä, jos asiakas asuu palvelu- ja asiointiliikenteen toiminta-alueella ja asiakas pystyy käyttämään palvelu- ja asiointiliikennettä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia.
3. Yksinäinen henkilö katsotaan varattomaksi tai vähävaraiseksi, jos hänen bruttotulonsa ovat enintään 980 €/kk tai talletukset ovat enintään 3 000 €. Tuloina huomioidaan eläkkeet, ylimääräinen rintamalisä, korko-, osinko-, vuokratulot ja metsätulo (metsätulo määräytyy

asiaksmaksulain mukaan). Asumistukea, eläkkeensaajan hoitotukea ja rintamalisää ei huomioida tuloksi. Avio- tai avoliitossa asuva hakija katsotaan varattomaksi tai vähävaraiseksi, jos puolisoiden yhteenlaskettu bruttotulo on enintään 1 540 € tai talletuksia on enintään 6 000 €

4. Kuljetustukea myönnetään enintään kahdeksan (8) yhdensuuntaista matkaa kuukaudessa kotikunnan/asuinkunnan alueella. Yhdensuuntainen matka on lähtöosoitteesta määränpään. Matkaan voi sisältyä odotusaikaa enintään 30 min. Ylimenevän odotusajan asiakas maksaa itse. Mikäli asiakkaan asiointi tapahtuu toisen kunnan alueelle ja matka sinne on lyhyempi, kuin matka oman asuinkunnan taajamaan, voidaan kuljetuspalvelu myöntää lähimpään asiointikeskukseen. Kuljetuspalvelumatkoista asiakas maksaa omavastuuosuutena julkisen liikenteen mukaisen taksan. PALI-palveluliikennettä ja asiointiliikennettä käytettäessä omavastuuta ei peritä.
5. Kuljetuspalvelupäätös on määräaikainen ja voimassa aina kalenterivuoden kerrallaan.
6. Sotainvalidit ja rintamaveteraanit ovat oikeutettuja kuljetustukeen ilman tulo ja talletusrajoja.
7. Palvelutaloissa asuville asiakkaille myönnetään kuljetuspalvelu pääsääntöisesti sosiaalihuoltolain mukaisena.

9. ASIAKASPROSESSI

Vammaispalveluiden tehtävänä on tuottaa riittävät, tarkoituksenmukaiset ja oikea-aikaiset vammaispalvelut kuntayhtymän alueella. Tavoitteena on turvata lakisääteiset vammaispalvelut kuntayhtymän alueella niin, että asiakkaiden subjektiiviset oikeudet ja asiakaslähtöisyys toteutuvat. Yhteyden saanti ammattihenkilöihin, palvelujen piiriin pääseminen ja asiakkaiden hakemusten käsittely toteutetaan lakisääteisten määräaikojen puitteissa.

Asiakas tai hänen edustajansa hakee palveluita ensisijaisesti kirjallisella hakemuksella.

Hakemuslomakkeet ja sähköinen hakeminen omapalvelun kautta löytyy osoitteesta:

<https://www.pieksamaki.fi/terveys-ja-hyvinvointi/vammaispalvelut/>

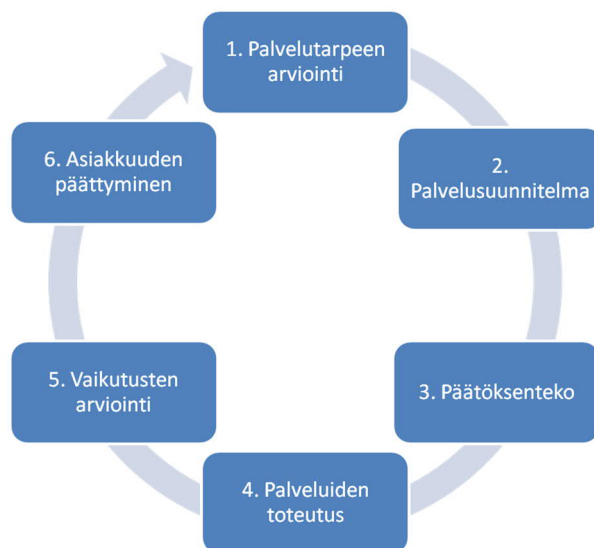
Hakemukseen tulee liittää alle vuoden vanha lääkäri- tai muu asiantuntijalausunto ja hakemuksessa mainitut muut liitteet.

Palvelutarvetta arvioidaan ja asiakkaalle tehdään haetusta palvelusta palvelusuunnitelma.

Haetusta palvelusta tehdään aina kirjallinen viranhaltijapäätös, joka lähetetään asiakkaalle.

Päätökseen tyytymätön voi hakea muutosta Pieksämäen kaupungin perusturvalautakunnan yksilöasioiden jaostosta.

Asiakasprosessin vaiheet

Kuvio 1. Asiakasprosessin vaiheet

9.1. PALVELUTARPEEN ARVIOINTI

Vammaispalvelulain mukaisten palveluiden ja tukitoimien tarpeen selvittäminen on aloitettava viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä sen jälkeen, kun vammainen henkilö tai hänen edustajansa on ottanut yhteyttä sosiaalipalveluista vastaavaan viranomaiseen palvelujen saamiseksi.

Saapuneisiin hakemuksiin reagoidaan tarvittaessa joko kirjeellä tai puhelimitse ja hakijaa voidaan pyytää täydentämään saapunutta hakemusta tai liitteitä. Lisäksi asiakkaan luokse sovitaan tarvittaessa kotikäyntiaika.

Asiakkaiden yksilöllisen tarpeen selvittämiseksi ja yhdenvertaisen kohtelun turvaamiseksi hakemukset käsitellään tarvittaessa asiakkaan suostumuksella vammaispalvelutiimissä. Palvelutarvetta arvioitaessa selvitetään asiakkaan elämäntilannetta ja syitä, jotka luovat palvelun tarpeen. Palvelutarpeen selvittäminen on välttämätön ja kiinteä osa yksilöllisen palvelusuunnitelman valmisteluprosessia. Selvityksen palvelutarpeesta laatii vammaispalvelun ja kehitysvammahuollon työntekijät yhteistyössä asiakkaan ja hänen lähipiirinsä kanssa. Erityistä tukea tarvitsevien asiakkaiden palvelutarpeen arvioinnin tekee sosiaalityöntekijä. Palvelutarpeen selvittämiseen osallistuu tarvittaessa myös muiden ammattiryhmien asiantuntijoita. Usein työvaiheeseen voi liittyä esimerkiksi lausunto- ja lisäselvityspyyntöjä, puheluita, kotikäyntejä ja muita tapaamisia. Osana palvelutarpeen kartoittamista kerrotaan myös asiakkaalle tämän oikeuksista ja palveluvaihtoehdoista. Asiakkaalle tehdään päätös haetusta palvelusta.

9.2. PALVELUSUUNNITELMA

Sosiaalihuollon asiakaslain 7 §:n mukaan on aina laadittava palvelusuunnitelma, ellei kyse ole tilapäisestä neuvonnasta tai ohjauksesta tai suunnitelman laatiminen muutoin on tarpeetonta. Palveluohjauksen ja suunnitelman toteuttaa ja laatii vammaispalvelun sosiaalityöntekijä tai sosiaaliohjaaja ja kehitysvammaisten osalta kehitysvammahuollosta vastaava työntekijä.

Palvelusuunnitelman avulla pyritään saamaan selkeä kokonaiskäsitys asiakkaan ja hänen perheensä elämäntilanteesta, tarpeista ja mielipiteistä sekä asiakkaan tarvitsemista palveluista. Palvelusuunnitelma on laadittava ilman aiheetonta viivytystä. Palvelusuunnitelma on

tarkistettava, jos vammaisen henkilön palvelun tarpeessa tai olosuhteissa tapahtuu muutoksia sekä muutoinkin tarpeen mukaan.

9.3. PÄÄTÖKSEN TEKO

Päätös perustuu hakemukseen, asiakkaan toimittamiin hakemuksen liitteenä oleviin selvityksiin sekä lausuntoihin ja todistuksiin eri sosiaali - ja terveydenhuollon ammattilaisilta sekä palvelusuunnitelmaan. Tarvittaessa konsultoidaan myös muita ammattilaisia. Kaikkiin hakemuksiin annetaan aina kirjallinen päätös, josta asiakkaalla on muutoksenhakuoikeus.

Palveluja ja tukitoimia koskevat päätökset on tehtävä ilman aiheetonta viivytystä ja viimeistään kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun vammaisen henkilö tai hänen edustajansa on esittänyt palvelua tai tukitointa koskevan hakemuksen tarvittavine liitteineen, jollei asian selvittäminen erityisistä syistä vaadi pidempää käsittelyaikaa.

Päätöksenteossa on kiinnitettävä huomiota (riippuen haettavasta palvelusta tai tukitoimesta) ainakin seuraaviin seikkoihin:

- Vaikeavammaisuus
- Välttämättömyys
- Pitkäaikaisuus
- Erityiset vaikeudet
- Avuntarpeen toistuvuus
- Tavanomaiset elämän toiminnot
- Ensisijaisuus/riittävyys/sopivuus
- Mihin haetaan (järjestämisvelvollisuuden laajuus)
- Onko kyse avusta vai hoivasta/huolenpidosta/valvonnasta
- Onko kunnalla erityistä velvollisuutta palvelujen järjestämiseen
- Tarvittaessa määrärahat ja niiden kohdentaminen
- Selvitettävä henkilön omat käsitykset ja voimavarat sekä elämäntilanne
- Miten järjestetään; henkilön oma käsitys/viranomaisen käsitys

- Palvelusuunnitelmassa kuvattu yksilöity tarve
- Palvelusuunnitelmassa esitetty palvelujen toteuttamistapa
- Monialaisessa yhteistyössä selvitetty ja sovitut asiat
- Korvausvelvollisuuden laajuus
- Korvausten taso, myös välttämättömyys/kohtuullisuus
- Määräajat

Yksilöllinen tarveharkinta vammaispalveluasiassa ja sitä koskevassa päätöksenteossa edellyttää mm:

- Sen tutkimista, onko hakija vammansa puolesta oikeutettu saamaan hakemansa vammaispalvelua.
- Onko kyseinen palvelu tai tukitoimi hänen vammansa huomioon ottaen hänelle tarpeellinen tai välttämätön ja
- Jos kysymys on määrärahasidonnaisista palveluista, voidaanko hakijalle myöntää hänen hakemansa vammaispalvelu käytettävissä olevien määrärahojen ja mahdollisten määrärahojen suuntaamisperiaatteiden puitteissa.

9.4. PALVELUJEN VAIKUTUSTEN ARVIOINTI

Asiakkaalle laaditun palvelusuunnitelman sekä myönnettyjen palvelujen toteutumista ja vaikutusta asiakkaan elämään seurataan ja arvioidaan palvelusuunnitelman tarkistamisella säännöllisesti. Palvelusuunnitelma tarkistetaan yhteisesti sovitusti, mikä on kirjattu asiakkaan palvelusuunnitelmaan. Arvioinnilla selvitetään muutokset asiakkaan tilanteessa ja mahdollisesti aiemmin tunnistamattomat tai uudet palvelun tarpeet. Palvelujen vaikutusten arviointia voivat tehdä asiakkaan kanssa toimivat tai hänen asioihinsa vaikuttavat tahot. Erityisesti asiakkaan oma ja hänen läheistensä arviointi palveluiden vaikuttavuudesta on tärkeää palvelujen suunnittelun kannalta.

9.5. ASIAKKUUDEN PÄÄTTYMINEN

Asiakkuus voi päättyä esimerkiksi asiakkaan muuttaessa pois Pieksämäeltä, kuollessa tai kun asiakas ei omasta mielestään tarvitse enää vammaispalveluja tai kehitysvammahuoltoa tai muusta perustellusta syystä palvelujen tarve lakkaa.

Linkejä:

www.essote.fi

Sosiaali- ja potilasasiamies, sosiaali.potilasasiamies@essote.fi, p. 044 351 2818

Henkilökohtaisen avun koordinaattorit www.essote.fi

Heta – Henkilökohtaisten Avustajien Työnantajien Liitto ry www.heta-liitto.fi

Etelä-Savon Sosiaali- ja terveystalouden järjestöjen ESTERY ry www.estery.fi

THL, vammaispalvelun käsikirja <https://www.thl.fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja>

Kynnys ry www.kynnys.fi